

Prof. Dr. Homoki-Nagy Mária

A kereskedelmi jog története

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen
készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

1

Szegedi Tudományegyetem

Cím: 6720 Szeged, Dugonics tér 13.

www.u-szeged.hu

www.szechenyi2020.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A KURZUS ALAPADATAI

A tárgy jellege kollokviummal záródó előadás

Tagozat MAT-JN-17/EN

Tárgyfelelős tanszék SZTE Állam- és Jogtudományi Kar
Magyar Jogtörténeti Tanszék

Oktatók Prof. Dr. Homoki-Nagy Mária
egyetemi tanár

Elérhetőség 6721 Szeged, Bocskai u. 10-12. 2. emelet 44. szoba
Tel/Fax: (62) 544-412
E-mail: jogtort@juris.u-szeged.hu

Tantárgyi kreditpontok 5

Követelmények az adott tantárgy követelményei a tantárgy coospace színterén

A TANANYAG ELSAJÁTÍTÁSÁHOZ JAVASOLT MÓDSZERTAN

1. Olvassa el a tantárgy alapadatait.
2. Ismerje meg a tantárgy követelményrendszerét.
3. Figyelmesen olvassa el az olvasóleckét.

Az olvasólecke feldolgozásához szükséges idő: kb. 35-40 perc

4. Az olvasólecke elsajátítását segíti a hozzátartozó videólecke.
5. Tanulmányozza a kötelező tananyag vonatkozó részeit. A tananyag elsajátításához segítséget nyújt az ajánlott irodalom.
6. Válaszoljon az önellenőrző kérdésekre.
7. Amennyiben további segítségre van szüksége a tananyag megértéséhez, akkor jelezze a tantárgy oktatójának.

Olvasólecke

Fuvarozási szerződés

A fuvarozási szerződés egyes szabályait már a szokásjog is alakította, amit a mindennapok gyakorlata alakított ki.

Skerlecz Miklós már az 1795-re elkészült kereskedelmi jogi tervezetben is szabályozni javasolta a fuvarozási ügyletet, ahol elsődlegesen a fuvarozó felelősségének kérdését kívánta szabályozni.

II. Skerlecz Miklós tervezete: XXXII. A fuvarozásról, valamint az 1795. évi XXXII. tervezet a Kereskedésről

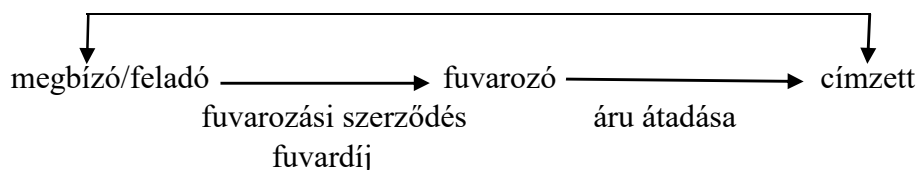
1.§./106.§. „Ha a fuvaros a kialszkodott árukat a kikötött időre és helyre nem szállítja, hacsak legyőzhetetlen akadály nem gördül eléje, hátralévő fuvarbérének elvesztésén kívül a késedelmeskedés folytán megmaradt árukból eredő kárt is térítse meg, és ha ezt megtéríteni nem tudná, a helyi bíróság testi fenyítéssel is sújtsa!”

2.§./107.§. „Ha pedig valamely leküzdhetetlen akadály gördült útjába, jelentse azt be azon helység bírójának, amely helyre az árut el tudta szállítani, és ennek pecsétjével ellátva ezen a helyen rakja le.”

3.§./108.§. „Az áru tulajdonosa a vett értesülés után köteles az árukról rendelkezni, mert azt a kárt, amely az elvárható rendelkezés beérkezésének után keletkezett, magának kell tulajdonítania; köteles továbbá a bíró fáradságát, a lerakási hely díját s az egyéb kiadásokat kölcsönös egyezség után kifizetni, de ha ezen kiadásai közül valamit a fuvarosra tud hárítani, azt az illetékes bíró által állapíttassa meg.”

5.§./110.§. „Ha a kocsmáros a szállított árukból a fuvarozó szállás-költségeinek fejében abban a hiszemben fogad el valamit, hogy az áru a fuvaros tulajdonát képezik, de utóbb ennek az ellenkezője derül ki, köteles az ilyen árukat vagy azok értékét a tulajdonosnak ellenszolgáltatás nélkül visszatéríteni; ha azonban jóhiszeműségét bizonyítani nem tudja, jogában áll a tulajdonosnak, hogy kétszeres büntetést kérjen reá a helyi bíróság előtt. De maguk a fuvarosok is kétszeres büntetést kapjanak.”

Skerlecz munkáját is alapul véve az 1840:XX. tc. rendelkezett először a fuvarozásról, majd a gyakorlati tapasztalatokat is figyelembe véve, az 1875. évi XXXVII.tc. a tárgyi ügyletek sorában rendelkezett róla.

A fuvarozási szerződés a feladó és a fuvarozó között jön létre.

Fuvarlevél: *a feladó és a fuvaros között létrejött megállapodást bizonyítja.*

„a feladó által egyoldalúan a címzetthez intézett nyílt levél alakjában kiállított okirat, amely a fuvarozónak átadtván, az árukat a címzetthez kíséri és a fuvarozás

Tartalma:

- az áru megnevezése, minőség, mennyiség, ismertető jelek szerint,
- fuvarozó neve, lakhelye, telephelye,
- feladó neve, lakhelye,
- a címzett neve,
- az áru rendeltetési helye,
- fuvardíj,
- azok a megállapodások, melyek az útvonalra, átadás idejére, késedelemre vonatkoznak.

Rakjegy: *szigorú formához kötött értékpapír, a benne megjelölt árukat helyettesíti.*

A fuvarozó állítja ki, rakjegyként kell megnevezni.

Tartalma:

- a fuvarozandó áru megnevezése, mennyisége,
- fuvarozó neve,
- a feladó neve,
- a címzett neve, akinek az árut ki kell szolgáltatni,
- kiszolgáltatás helye.

A fuvarozási szerződés az áru feladásától annak megérkezéséig a fuvarozót jogosítja és kötelezi, a rakjegy esetében az áru feletti rendelkezési jog a rakjegy birtokosát illeti.

A rakjegy a fuvarozó és az átvevő közötti jogviszonyt szabályozza. A fuvarozó az árut a rakjegyben feltüntetett átvevőnek vagy a rakjegy jogszerű birtokosának köteles kiszolgáltatni, de csak akkor, ha a nyugtatványozott rakjegyet az átvevő visszaadta a fuvarosnak.

A fuvarozó kötelezettségei:

- a) a fuvarozást a felek érdekeinek megfelelően lebonyolítani;
- b) köteles a feladó utasításainak megfelelően eljárni;
- c) az árut a rendeltetési helyen, a fuvarlevélen megjelölt átvevőnek átadni

A fuvarozó felelőssége:

- a) felelősség az áru elveszése vagy megsérülése esetén
az áruban az átvételtől az átadásig keletkezett minden kárért felel, mivel felelős őrzés kötelezettsége terheli
kivéve:
vis maior,
az áru természetes minősége,
a csomagolásnak kívülről nem látható hibája.
- b) felelősség a fuvaridő elmulasztása miatt
a fuvarozónak vétkesnek kell lennie, ebből kifolyólag kártérítéssel tartozik
- c) felelősség az alkalmazottakért

A fuvarozó jogai:

- a) követelheti, hogy az árut megfelelő helyen, időben és oly módon adják át, hogy a szerződést teljesíteni tudja,
- b) fuvardíj,
- c) törvényes zálogjoga van az áru felett

1840:XX.tc. A fuvarosokról

1.§. „Aki fuvarozásokat vállal, köteles ezt illető hatóságának bejelenteni, s bizonyítványért esedezni, hogy életmódja becsületes, és hogy lovakkal és szekérrel bír.”

3.§. „A kereskedő megalkudott fuvarosának fuvarlevelet adni tartozik.”

4.§. „A fuvaros a reá bízott árukért nem csak szekérével és marhájával, de egész vagyonával kezeskedni tartozik, s minden csel vagy gondatlanság által okozott kárt az áruk tulajdonosának megtéríteni köteles.”

5.§. „Oly ürügy alatt, hogy az árú súlyából valami hiányzik, vagy az árú elrontatott, a kereskedő, ha a fuvaros bizonyítja, hogy az állított hiány vagy romlás nem az ő csele vagy gondatlansága miatt történt, a kialakított fuvarbérből semmit le nem vonhat.”

7.§. „Ha a fuvaros útban észrevenné, hogy az áruk begöngyölése vagy a hordó, melyben vannak, akármi történetből megkárosultak, s az áruk ez által veszélyeztetnének, köteles a begöngyölést vagy a hordót kijavíttatni; mely esetben, ha a kijavítás szükségét s azt, hogy a kár sem csele, sem gondatlansága által nem történt, bizonyítja, a kijavítás bére neki az áruk tulajdonosa által kifizetendő.”

5-6.§. „ha pedig a fuvaros az árukkal a kikötött időhatárnál később érkeznek meg a rendelt helyre, fuvarbérét a körülmények szerint vagy egészben vagy részben elveszti.”

Ha azonban a fuvaros hiteles bizonyítványokkal kimutatja, hogy a kikötött időhatárt *győzhetetlen akadály* miatt mulasztotta el, akkor minden büntetéstől ment leend.

8.§. „Ha a fuvaros a reá bízott árukból valamit elidegenítene, vagy ön hasznára fordítana, közszolgájként megfenyítendő; azok pedig, kik ily árukat tudva átvettek, orgazdáként büntetendők.”

9.§. „A fuvaros a reá bízott szállítandó árukat vagy maga vagy emberei által a rendelt helyre vinni köteles; ha tehát a fuvar más fuvarosra bízta [...] az árukért úgy tartozik felelni, mintha azokat maga szállította volna.”

411.§. „A fuvarozót, a fuvarozási szerződésből eredő követelések, különösen a fuvardíj, fekbér, valamint a vámok és egyéb kiadások erejéig a fuvarozott árukra zálogjog illeti.”

1875:XXXVII.tv. Fuvarozási ügylet

393.§. „Fuvarozási ügyletnek az tekintendő, mely áruknak szárazon, vagy folyókon és belvizeken való fuvarozása iránt kötötték. Ki ilyen ügyletekkel iparszerűleg foglalkozik, fuvarozónak tekintetik.”

394.§. „A fuvarlevél a feladó és fuvarozó közt keletkezett szerződés bizonyítékául szolgál. A fuvarozó a fuvarlevél kiállítását kérheti.”

399.§. „Ha a fuvarozó vagy emberei bebizonyíthatólag *vétkes gondatlansággal* vagy *gonosz szándékkal* jártak el, a fuvarozó teljes kártérítéssel tartozik.”

398.§. „A fuvarozó minden kárért, mely az árúban az átvételtől a kiszolgáltatásig elveszés vagy megsérülés által történik, felelős, amennyiben igazolni nem képes, hogy a kárt erőhatalom, vagy az árú természetes minősége, különösen belső megromlás, beszáradás, rendes csurgás vagy a begöngyölésnek kívülről fel nem ismerhető hiányai okozták.”

400.§. „A fuvarozó felelős a kikötött vagy szokásos fuvaridő elmulasztásából eredő kárért, amennyiben igazolni nem képes, hogy a késedelmet *rendes fuvarozó gondosságával* elkerülni nem lehetett.”

402.§. „A fuvarozó felelős azokért, kiket az elvállalt fuvarozás teljesítésénél alkalmaz.”

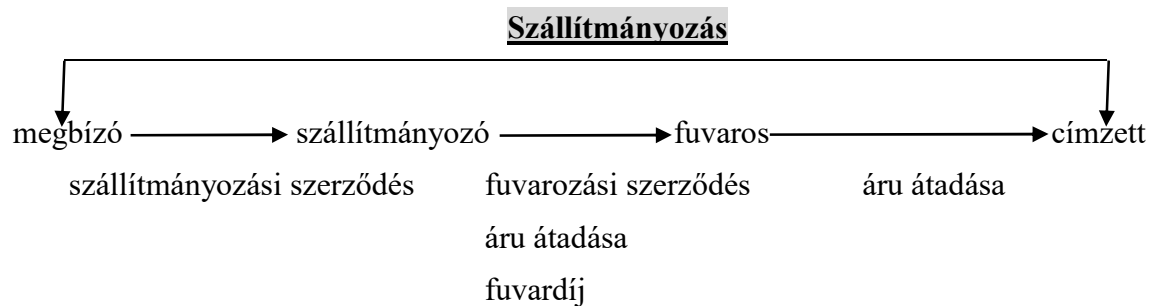
A KERESKEDELMI JOG EGYES INTÉZMÉNYEI A REFORMKORBAN

1. „Nagy Mihály, mint a város főbírója és Igaz János, mint esküdt bíró Trepp Istvánnál alkut tettek arra, hogy a két vízi puskát, amelyek most nem régiben Pestről hozattak, de a számszámjok megromlott, azokat pedig itt vagy Szegeden nem lehet megcsináltatni a kerekek és az alja híjával, ismét Pestre, azon mechanikushoz, aki csinálta, az igazítás végett, felviszi, azután ott két nap várakozik és ismét visszahozza. Menet és jövet lészen a fizetése 66 forint. Erre már felvett ezen protocollum szerint 1807. március 30-án 30 forintot, a felesége kettő forintot, még hátravan 34. forint. Arra is gondja lészen, hogy az ott lévő még egy vízi puskát és még egyet, amely Földeáké lesz, haza hozza. Trepp István bizonyítja, hogy a révén és a vámon maga költségén fizetett egy forint 42 krajcárt. A költség így lett 67 forint 42 krajcár, melyből az előleg levonása után kezéhez fizettek még 1807. május 24-én 35 forint 42 krajcárt.” (Makó: 1807. április 22.)
2. Veresmarti Mihály Budán nyújtott be keresetet Tamás székesfehérvári rác ellen, aki vállalta, hogy a pesti parton álló három hajóját sórakományával együtt Győrbe viszi. A megrendelő még a szerződéskötés napján meghagyta Tamásnak, hogy menjen át a szigetre és a budai partra hozza a hajókat. De ő Pesten maradt, s itt a szél a három hajót a Dunába borította. A rác azzal védekezett, hogy nem kapott ilyen utasítást, mivel a megrendelő még 100 kőst várt a rakományhoz és a szél borította fel a hajókat. Veresmarti azt állította, hogy azt a 100 kőst egy kis hajóval akarta átvinni a budai oldalra. Amennyiben Veresmarti Mihály, a megrendelő bebizonyítja, hogy utasítást adott a fuvarozónak, akkor a fuvarozó felel a kárért, mivel megszegte a megrendelő utasítását. Ha nem tudta volna bizonyítani, akkor a vis maiorra hivatkozás megállta volna a helyét. (1690. február 15. Bónis Gy. 1962. 234.)
3. 1729-ben Weber Simon tett panaszt György Jakab fuvaros ellen, aki elvállalta, hogy teknősbékát szállít Bécsbe. Közben azonban részben eladta, részben elvesztette az árut. A bíróság 16 forint kártérítést ítélt meg, a fuvar viszont a felperesnek ki kellett fizetnie. (1729. június 3. Kállay. 1996. 564.)
4. Harpf Mihály és Bakán Ferenc 1810-ben elvállalták és kocsijukra felvették Bekella Miklós pesti kereskedő portékáját azzal, hogy Bród városába viszik. Útközben Budán a Farády-fogadóban éjjel az áru egy részét 7742-forint értékben ellopták. A kereskedő pert indított a fuvarosok ellen. A fuvarosok világos adósságnak elismerték a keletkezett kárt. (1810. július 27. Kállay. 1996. 565.)

Szállítmányozási szerződés

A szállítmányozó az a kereskedő, aki iparszerűleg vállalkozik arra, hogy mások részére, de saját nevében az áru továbbküldése érdekében fuvarosokkal fuvarozási szerződést kössön.

A szállítmányozó kötelezettsége:

- a szállítmányozó köteles a rendes kereskedő gondosságával eljárni,
- az áruban a fuvarozás körében bekövetkezett károkért általában nem felel.
- ha a megbízó és a szállítványozó a költségeket bizonyos összegben határozták meg, akkor egyetemleges adósként felel a fuvarozásnál igénybe vett fuvarozók eljárásáért,
- köteles a megbízó utasításait betartani.

A szállítványozó joga:

- a szállítványozási díj követelése,
- egyéb költségeinek megtérítése,
- törvényes zálogjog illeti,
- belépés joga: ilyenkor a fuvarozást maga teljesíti.

ÖNELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Mit jelent a fuvarozási szerződés?
2. Milyen szerepe volt a fuvarozási szerződés törvényi szabályozásában Skerlecz Miklósnak?
3. Mi a fuvarlevél?
4. Mi a rakjegy?
5. Nevezze meg a fuvarlevél és a rakjegy közötti különbségeket?
6. Miért értékpapír a rakjegy?
7. Melyek a fuvarozó jogai?
8. Nevezze meg a fuvarozó felelősségének elemeit?
9. Mit jelent a szállítmányozás?
10. Melyek a szállítmányozó jogai?
11. Mit jelent a belépés joga?
12. Hasonlítsa össze a fuvarozó és a szállítmányozó kötelezettségeit!

KÖTELEZŐ TANANYAG

Az előadáson elhangzottak.

Mezey Barna (szerk): Magyar jogtörténet. Osiris K., Budapest, 2007.

Horváth Attila: A magyar magánjog történetének alapjai. Gondolat K. Budapest, 2006. 349–473. pp,

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával. Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE